

Vanajavesi valuma-alueineen

Vanajan reitti

- Vanajavesi kuuluu Kokemäenjoen vesistöalueeseen
- Vanajaveden valuma-alue on 2 400 km² (Lepaanvirrassa)
- Vanajan keskivirtaama on 18 m³
- Vanajanselkä on 56,06 km²; Suurin syvyys on n. 23 m ja veden viipymä noin yksi vuosi
- Vanajanselällä on noin 100 saarta.
- Vanajan reitin rannoilla ja vesillä on lukuisia suojelualueita mm. Natura 2000 verkoston kohteita.
- Vanajaveden reitin keskusjärvi on Kernaalanjärvi Janakkalassa, johon laskevat Lammin Pääjärvestä alkava Puujoen alue, Loppijärvestä alkava Tervajoen alue, Renkajärvestä alkava Hyvikkälänjoen alue sekä Takajärvestä alkava Räikkälänjoen alue. Reitti jatkuu jokimaisena Hiidenjoen kautta Hämeenlinnaan ja edelleen Lepaanvirtaan, joka laskee Vanajanselkään.
- Vanajavesi on eutrofinen eli runsasravintainen järvi, joka lienee myös luontaisesti rehevä; suuri humusjärvi vesienhoidon vesimuo-dostumana.
- Vanajavesi on melko kuormitettu eteläsuomalainen vesistö, jonka kuormitus on vähentynyt, mutta edelleenkin vesistö kärsii rehevöitymisen aiheuttamista haitoista.
- Reitillä on useita pistekuormittajia ja lisäksi hajakuormitus on hyvin merkittävää.

Vanajaveden historiaa

Ancylusjärvivaiheen keskipaikkeilla Vanajavesi erottautui omaksi kokonaisuudekseen noin 8

500 vuotta sitten. Vanhimmat arkeologiset löydökset ovat rautakaudelta johtuen transgressiosta. Jääkauden jälkeinen maankohoaminen on johtanut luoteisosien kohoamiseen kaakkoisosia nopeammin ja aikaisemmin maana olleet alueet ovat Vanajanselän kaakkoisosassa 8 m veden pinnan alapuolella. Kuokkalan kosken perkauksessa vuonna 1850 veden pinta laski noin 2 m, likimain nykyiselle korkeudelleen (79,4 m mpy). Maastossa on edelleen havaittavissa Vanajaveden korkeampi rantaviiva esim. Hämeenlinnassa korkeudella 81,5-82,5 m mpy.

Veden laadun kehitys

Veden laatu on parantunut 1970-luvusta (happikato- ja kalakuolemia), mutta on nykyiselläänkin vain tyydyttävä tai välttävä. Pidemmällä ajanjaksolla fosforipitoisuus on laskenut selkeästi. Kesäaikaan tuotantotasoa on yhä korkea hajakuormituksesta johtuen. Viime vuosien tulokset osoittavat, että tuotantotasoa (eli trofia-taso) on noussut, vaikka pistekuormitus on vähentynyt. Myös sinilevien määrä on kasvanut. Ravinnesuhteet ovat ehkä muuttumassa sinileviä suosiviksi. Klorofyllipitoisuudet ovat nykyisinkin elokuussa erittäin rehevien järvien luokassa. Vanajaveden tilaa seurataan yhteistarkkailuna suoritettavassa velvoitetarkkailussa.

Vanajaveden luonto

Vanajavesilaakso on kasvillisuudeltaan rehevä. Vanajaveden säännöstely on kaventanut ja yksipuolistanut rantakasvillisuusvyöhykkeitä. Hävinneitä kasvillisuustyppejä ovat tulvivat niitto- ja laidunniityt. Vanajaveden menetettyjä lajeja ovat isovesirikko (*Elatine alsinastrum*) ja ranta-orvokki (*Viola persicifolia*). Isosorsimo (*Glyceria maxima*) taas on tulokas, joka levinnyt laajalti Kokemäenjoen vesistöön ja erityisesti juuri Vanajavedelle. Rantapuiden aatelia on harvinais-

nen kynäjalava (*Ulmus laevis*) ja erikoisuuksiin kuuluu vanajanpaju, joka on jokipajun ja salavan risteymälaji (*Salix alopecuroides*). Vesikasvillisuudessa on sekä runsas- että niukkara-vinteisuutta kuvaavia lajeja, joskin jälkimmäiset ovat jatkuvasti vähentyneet. Rantakasvillisuutta seurataan Vanajaveden velvoitetarkkailussa, jossa tarkkaillaan myös litoraalin pohjaeläimistöä ja perifytonia. Vanajavedellä tehdään monipuolista kalaston seurantaa hyödyntäen kalastotiedusteluja, kirjanpitokalastusta, koekalastuksia verkko-koesarjoin ja kaikuluotaus- ja näköhavaintopohjaista seurantaa. Hämeen maakuntakala lahna (*Abramis brama*) ja kulinaristien suosima kuha (*Stizostedion lucioperca*) kuuluvat Vanajaveden kalastoon kuten myös ankerias (*Anguilla vulgaris*), made (*Lota lota*) ja kuore (*Osmerus eperlanus*). Vanajavedelle on suunniteltu palautettavaksi monnia (*Silurus glanis*), joka oli osa kalastoa 1800-luvulla. Istutettuna uhanalaiseksi luokiteltu toutain (*Aspius aspius*) tavataan sekin Vanajavedellä

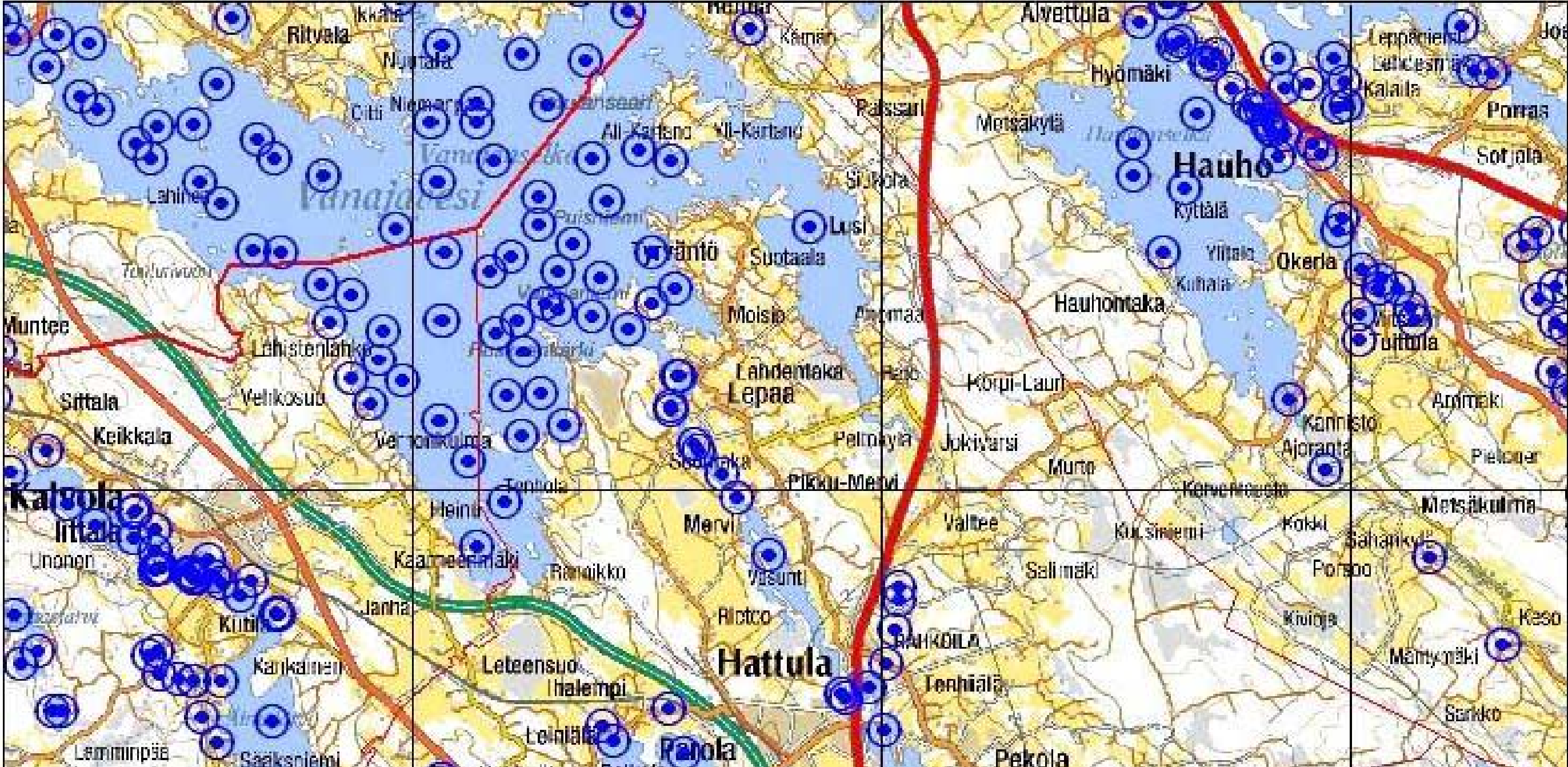
Vanajaveden linnusto on arvokkainta Vanajanserlällä, minne on perustettu linnustosuojelualueita. Vesistön säännöstely vaikuttaa vesilintujen pesintään.

Vanajan reitin haasteet

- Vesistökuormituksen vähentäminen
- Kunnostustoimet järvellä
- Sinileväesiintymien ajoittumisesta ja syistä tarvitaan lisätietoa
- Alueen luonto- ja maisema-arvojen säilyttäminen: metsähoito, rantarakentaminen, maatalouskäyttö, talkoot

Teksti ja kuvat: Heli Jutila 9.6.2010

Vedenlaatatupaikat

Esimerkki ekologisesta luokittelusta:
Vanajavesi
Tyyppi: suuret humusjärvet (Sh)

		Arvo	Luokka
Fys-kem. tekijät	kokonaistyyppi	1022,5 µg/l	tyydyttävä
	kokonaisfosfori	25,5 µg/l	hyvä
	näkösyvyys	1,675 m	erinomainen
Biologiset tekijät			
	a-klorofylli	16,75 µg/l	tyydyttävä
	kasviplanktonin biomassa (ELS)	0,35 mg/l	tyydyttävä
	haitalliset sinilevät (% tuorepainosta) ELS	0,22 %	huono
	kalat	tieto puuttuu	
	pohjaeläimet	tieto puuttuu	
HyMo-pisteytys		8	välttävä
Painearviointi		tieto puuttuu	

Arvioitu luokka	Tyydyttävä
-----------------	------------

Näin suojelet Vanajavettä!

- Kiinteistön jätevesien käsittelystä ei saa aiheutua pohja- tai pintavesien pilaantumisvaaraa. Toimi vastuullisesti! Kysy neuvoa ja hanki tietoa!
- Saunankaan pesuvesiä ei saa johtaa suoraan vesistöön.
- Älä pese mattoja, autoa tai pyykkiä järvessä. Pyykki on pestävä riittävän kaukana vesirajasta. Huolehdi siitä, että pesuvedet eivät valu vesistöön vaan imeytyvät maahan. Myös auton huoltopaikka on muualla kuin järven rannalla.
- Muistathan, että synteettiset pesuaineet sisältävät runsaasti vettä rehevöittäviä aineita.
- Järjestä kiinteistösi jätehuolto asianmukaisesti.
- Huolehdi, ettei laiturirakennelmasi estä veden kulua rannassasi.
- Voit leikata rantasi ruokoa, kaisloja ja muita ilma-versoiskasveja. Muista noudattaa niitto- ja ruopausohjeita. Säästä ojen suussa ravinteita suodattava vesikasvillisuus! Jätä rannalle vähintään viiden metrin levyinen kasvistoinen suojakaista!
- Liiku järvellä luontoa ja ihmisiä kunnioittaen! Anna lintujen pesiä rauhassa! Ripusta lintupönttöjä ja huolla ne vuosittain!
- Tee havaintoja järvien tilasta.
- Osallistu Vanajaveden hoito- ja kunnostustoiimiin.